

Pregledni znanstveni članek/Review article

Telezdravstvene storitve in njihova uporaba na področju duševnega zdravja: pregled literature

Digital health services and their application in mental healthcare: A literature review

Jure Rašič^{1,*}, Aleš Zajc²

Ključne besede: medicinska sestra; dostopnost storitev; telepsihijatrija; telemedicina; tehnologija

Keywords: nurse; service accessibility; telepsychiatry; telemedicine; technology

1 Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana, Center za izvenbolnišnično psihiatrijo, Njegoševa 4, 1000 Ljubljana, Slovenija

2 Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana, Center za zdravljenje odvisnih od prepovedanih drog, Grablovičeva ulica 48, 1000 Ljubljana, Slovenija

* Korespondenčni avtor/
Corresponding author:
jure.rasic@psih-klinika.si

IZVLEČEK

Uvod: Telezdravstvene storitve so se v medicini močno razširile zlasti med pandemijo covid-19. Namen pregleda literature je bil raziskati dosedanje ugotovitve o telezdravstvu in njegovo uporabo na področju duševnega zdravja.

Metode: Uporabljen je bil integrativni pregled literature. V analizo so bili vključeni znanstveni članki, objavljeni med letoma 2010 in 2025, v bazah Medline, PubMed, CINAHL, Google Scholar in Elsevier. Uporabljeni so bili iskalni nizi v slovenskem in angleškem jeziku. Potek iskanja je prikazan v diagramu PRISMA. Za obdelavo podatkov je bila uporabljena deskriptivna vsebinska analiza z oblikovanjem tematskih skupin. Članki so bili ovrednoteni po hierarhiji dokazov, metodološka kakovost pa ocenjena z orodjema MMAT in AMSTAR 2. V končno analizo je bilo vključenih petnajst člankov.

Rezultati: Na podlagi analize vključenih virov sta bili oblikovani dve vsebinski kategoriji: (1) vloga medicinskih sester pri izvajanju telemedicine v duševnem zdravju in (2) uporabnost telemedicinskih storitev v duševnem zdravju. Rezultati kažejo na izrazito povečanje rabe telezdravstvenih storitev, posebej v času covid-19, hkrati pa opozarjajo na določene pomanjkljivosti.

Diskusija in zaključek: Telezdravstvene storitve na področju duševnega zdravja so postale nepogrešljiv del sodobne zdravstvene oskrbe. Medicinske sestre pomembno prispevajo k varni in kakovostni obravnavi pacientov na daljavo. Identificirani so bili izzivi, ki vplivajo na izvajanje telezdravstvenih storitev. Ugotovitve kažejo na potrebo po nadaljnjih raziskavah, usmerjenih v krepitev kompetenc medicinskih sester in izboljšanje digitalne podpore v klinični praksi.

ABSTRACT

Introduction: Telemedicine services have become increasingly widespread in health care, particularly since the COVID-19 pandemic. As mental health disorders represent a significant public health challenge, digitalisation offers opportunities to improve access and quality of care. The aim of telemedicine is to provide safe, accessible, and effective health care.

Methods: An integrative literature review was conducted, which included scientific articles published between 2010 and 2025 in the Medline, PubMed, CINAHL, Google Scholar, and Elsevier databases. Search strings in both Slovenian and English were used. The search process is illustrated with a PRISMA diagram. Data were analysed using descriptive content analysis with the creation of thematic categories. Articles were evaluated according to the hierarchy of evidence, and their methodological quality was assessed using the MMAT and AMSTAR 2 tools. The final thematic analysis included 15 articles.

Results: Analysis of the included articles revealed two thematic categories: (1) the role of nurses in implementing telemedicine in mental health care, and (2) the perceived usefulness of telemedicine services for patients with mental health disorders. While the results show that the use of telehealth services has increased significantly, especially since the COVID-19 pandemic, they also highlight certain shortcomings.

Discussion and conclusion: Telemedicine has become an indispensable component of mental health care. Nurses play a central role in delivering safe, high-quality remote care. Ongoing implementation challenges highlight the need for further research to strengthen nursing competencies and enhance digital support in clinical practice.



Prejeto/Received: 30. 4. 2025
Sprejeto/Accepted: 18. 4. 2026

© 2026 Avtorji/The Authors. Izdaja Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije - Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije./Published by Nurses and Midwives Association of Slovenia. To je članek z odprtim dostopom z licenco CC BY-NC-ND 4.0./This is an open access article under the CC BY-NC-ND 4.0 license.

Uvod

Duševne motnje sodijo med prvih deset globalnih bremen bolezni, pri čemer ni zaznati trenda zmanjševanja (GBD 2019 Mental Disorders Collaborators, 2022). Dostop do zdravstvenega varstva, ki je ključen za preprečevanje bolezni in smrti, pogosto omejujejo finančne, organizacijske, socialne in kulturne ovire (Gulliford et al., 2002; Kruk et al., 2018). Pandemija covida-19 je te izzive še dodatno poglobila, saj je pomembno vplivala na dostopnost zdravstvenih storitev (Link et al., 2023; Núñez et al., 2021; Pujolar et al., 2022; Smolić et al., 2022) tudi v okoljih z običajno dobro razvitimi sistemi zdravstvene oskrbe. Učinki pandemije so bili izraziti tudi na področju duševnega zdravja. Svetovna zdravstvena organizacija poroča, da se je razširjenost depresije in anksioznosti v prvem letu pandemije povečala za 25 % (World Health Organization, 2022). Posamezniki z duševnimi motnjami so bolj dovzetni za okužbo, hkrati pa imajo višjo stopnjo umrljivosti, kar je deloma povezano s socialno izolacijo (Egede et al., 2023; Jeon et al., 2021; Tzur Bitan et al., 2021).

Zgodovino obravnave duševnih motenj (Shorter, 2015; Surís et al., 2016) zaznamuje širok nabor predznanstvenih posegov: od trepanacije lobanje do induciranja inzulinske kome (Elendu, 2024; Kendler et al., 2022; O'Reilly & Lester, 2017). Kljub temu je razvoj stroke postopoma napredoval in vodil k sodobni psihiatriji, ki temelji na standardizirani diagnostiki in klasifikaciji duševnih motenj (Stein et al., 2022). Napredek sodobnih tehnologij, vključno z umetno inteligenco, gensko medicino, nanotehnologijo in telezdravstvom, omogoča vse bolj personalizirano in učinkovito obravnavo (Deng et al., 2022; Hoffmann et al., 2020; McVay, 2022; Shalev et al., 2024). Telepsihiatrija kot del telezdravstvenih storitev ima korenine v petdesetih letih dvajsetega stoletja, ko so na Univerzi v Nebraski v Združenih državah Amerike za dvosmerno komunikacijo prvič uporabili televizijo (Wittson & Dutton, 1956). Danes so telezdravstvene storitve v različnih oblikah prisotne v 78 % držav članic Svetovne zdravstvene organizacije (World Health Organization, 2024). V Sloveniji se področje telezdravstvene storitve razvija s projekti, kot so eZdravje, Telekap, Telekardiologija in ePosvet (Bernik & Petek Šter, 2021; Kodermac & Peršolja, 2024). Ameriško združenje za telemedicino zagovarja enotno rabo izraza telezdravje, ki vključuje celovito uporabo zdravstvene oskrbe na daljavo (American Telemedicine Association, 2006). Med pandemijo covida-19 je telezdravje postalo ključno orodje za zagotavljanje neprekinjene zdravstvene oskrbe, saj omogoča nadzor pacientov v realnem času ter tudi pri osebah z duševnimi motnjami zmanjšuje tveganje za okužbe (Haleem et al., 2021; Shore et al., 2020).

Kljub temu imajo medicinske sestre v telezdravstvenih storitvah osrednjo in nepogrešljivo

vlogo, saj zagotavljajo dostopno, varno in kakovostno obravnavo (Brunt & Gale-Grant, 2023; Vaismoradi et al., 2024). Njihova podpora je posebej pomembna pri specifičnih duševnih motnjah, kot so anksiozne in posttravmatske motnje (Hoffmann et al., 2020), kjer je za uspešno zdravljenje bistveno stalno spremljanje. Povezovanje tradicionalnih pristopov in sodobnih tehnologij odpira v zdravstveni oskrbi novo poglavje (Bright & Doody, 2023; Brunt & Gale-Grant, 2023). Takšna integracija izboljšuje dostopnost in učinkovitost zdravstvenih storitev ter omogoča boljše odzivanje na izzive, ki jih prinašajo globalne zdravstvene krize, vključno s pandemijo covida-19 in vse bolj izrazitim pomanjkanjem zdravstvenega kadra (Ažman, 2022; Kramar & Bregar, 2021; Tamata & Mohammadnezhad, 2023).

Namen in cilji

Namen pregleda literature je bil raziskati vlogo medicinskih sester pri izvajanju telezdravstvenih storitev v duševnem zdravju in ugotoviti uporabnost teh storitev v praksi.

Cilja raziskave sta bila: (1) opredeliti vlogo medicinskih sester v okviru telezdravstvene obravnave duševnih motenj ter (2) raziskati koristi in izzive uporabe telezdravstvenih storitev pri pacientih z duševnimi motnjami.

Na temelju ciljev sta bili oblikovani dve raziskovalni vprašanji: (1) Kakšno vlogo imajo medicinske sestre v obravnavi pacientov z duševnimi motnjami v okviru telezdravstvenih storitev? in (2) Kakšna je uporabnost telezdravstvenih storitev v duševnem zdravju?

Metode

Opravili smo integrativni pregled slovenske in tuje literature, ki vključuje in obravnava vlogo medicinske sestre v telezdravstvenih storitvah na področju duševnega zdravja.

Metode pregleda

Pregledali smo podatkovne baze Medline in PubMed, Cumulative index to nursing and allied health literature (CINAHL), Google Scholar ter Elsevier z naslednjimi ključnimi besedami v angleškem in slovenskem jeziku: »telemedicine/telemedicina«, »telehealth/telezdravje«, »mental health/duševno zdravje«, »psychiatry/psihiatrija«, »psychiatric nursing/psihiatrična medicinska sestra«, »nurse/medicinska sestra«, »nursing role/vloga medicinske sestre«, »nurse-led/upravlja medicinska sestra«, »activity/aktivnost«, »task/naloga«, »function/funkcija«, »intervention/intervencija«. Pomagali smo si z Boolovimi operaterji IN (ang. AND) in ALI (ang. OR) v različnih iskalnih kombinacijah. Da bi zožili število zadetkov, vključenih v analizo, smo pri iskanju

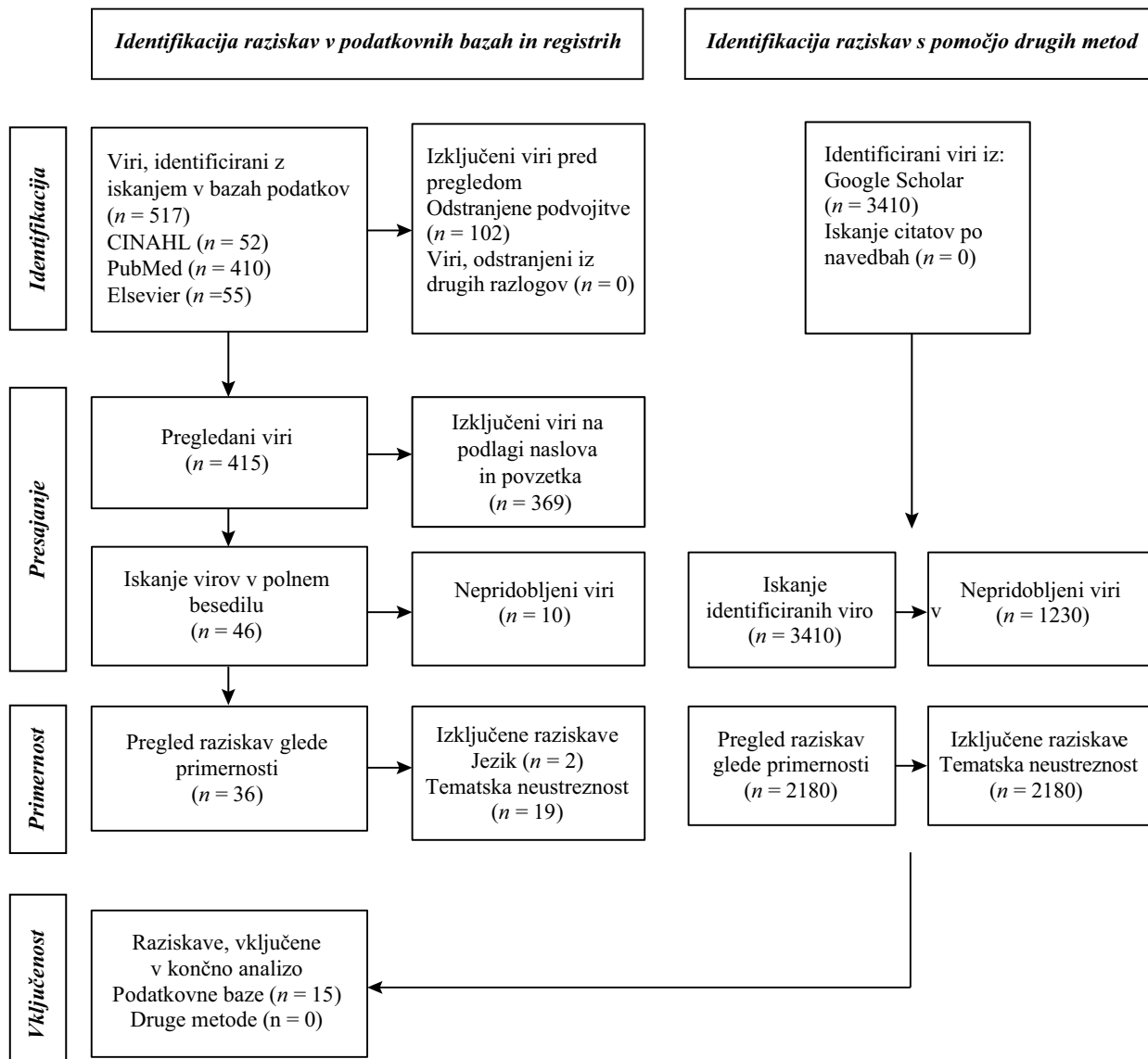
literature oblikovali kriterije in uporabili naslednja vključitvena merila: recenzirani prispevki; dostopnost celotnega besedila v angleškem ali slovenskem jeziku; relevantnost za vključitev v raziskavo na osnovi naslova prispevka; relevantnost za vključitev v raziskavo na osnovi povzetka prispevka; relevantnost, ki je temeljila na kvantitativni in kvalitativni metodologiji; leto objave med 2010 in 2025. Izključitveni kriteriji, ki smo jih uporabili: članki revij brez urednika in recenzije; članki, ki se niso skladali s področjem raziskovanja; članki, objavljeni pred letom 2010.

Po izboru člankov smo izvedli kvalitativno deskriptivno vsebinsko analizo. S tematskim kodiranjem smo iz besedil oblikovali vsebinske enote, ki smo jih združili v širši kategoriji. Postopek temelji na pristopih vsebinske analize, kot jih

opisujeta Elo & Kyngäs (2008). Raziskovalec oblikuje smiselne tematske enote iz vsebine člankov, brez globlje interpretacije. Rezultati so prikazani v dveh kategorijah, ki povzemata ključna spoznanja pregleda.

Rezultati pregleda

Z iskanjem podatkov smo skupaj identificirali 3927 virov iz treh baz podatkov, CINAHL ($n = 52$), PubMed ($n = 410$), Elsevier ($n = 55$), in s pomočjo orodja Google Scholar ($n = 3410$). Že pred pregledom smo izključili 102 duplikata. Po identifikaciji smo pregledali 415 zadetkov. Zaradi neustreznosti v naslovu in v povzetkih smo izključili 369 virov. V polnem besedilu smo pregledali 36 virov, ker jih 10 ni bilo mogoče pridobiti. 21 virov smo nato dodatno



Slika 1: Rezultati pregleda literature po diagramu PRISMA (Page et al., 2021)

izločili, ker niso zajemali vloge medicinskih sester ali uporabnosti telemedicine v duševnem zdravju, dva pa sta bila napisana v neustreznem jeziku. V končno analizo je bilo vključenih 15 raziskav iz podatkovnih baz. Iskanje s pomočjo orodja Google Scholar ni ponudilo dodatnih relevantnih raziskav. Proces izbire raziskav smo prikazali v diagramu PRISMA (*Preferred Reporting Items for Systemic Review and Meta Analysis*) (Page et al., 2021) (Slika 1).

Ocena kakovosti pregleda in opis obdelave podatkov

Moč dokazov v vključenih člankih smo ovrednotili na podlagi osemstopenjske hierarhije dokazov, kot jo opisujeta Polit & Beck (2021), v okviru na dokazih temelječega raziskovanja v zdravstveni negi.

Najvišjo raven dokazov (raven 1) predstavljajo sistematični pregledi literature in metaanalize randomiziranih ter nerandomiziranih kontroliranih raziskav (Greenwood et al., 2022; Koblauch et al., 2016; Lawes-Wickwar et al., 2018). Raven 2 zajema randomizirane kontrolirane raziskave (Ayuso Margañon et al., 2023), raven 3 pa nerandomizirane kontrolirane raziskave (Segre et al., 2022). Na raven 4 umeščamo sistematične preglede neeksperimentalnih raziskav (Finley et al., 2020), na raven 5 pa neeksperimentalne opazovalne raziskave (Ellington, 2013; Sánchez-Guarnido et al., 2022). Raven 6 vključuje metasintezo kvalitativnih raziskav (Bright & Doody, 2023), raven 7 pa kvalitativne in deskriptivne raziskave (Baird et al., 2017; Goldstein & Glueck, 2016). Najnižjo raven dokazov (raven 8) predstavljajo mnenja strokovnjakov, uvodniki in narativni pregledi literature (Bostrom, 2016; Finley, 2019; Kushwah, 2024; Schroeder, 2022).

Za ocenjevanje metodološke kakovosti izbranih člankov smo glede na vrsto raziskave uporabili dve orodji: *Mixed Methods Appraisal Tool* (v nadaljevanju MMAT) (Hong et al., 2018) in *Assessing the Methodological Quality of Systematic Reviews* (v nadaljevanju AMSTAR 2) (Shea et al., 2017). MMAT smo uporabili za različne kvantitativne in kvalitativne raziskave, saj omogoča prilagojeno ocenjevanje različnih raziskovalnih dizajnov. Glede na metodološko kakovost smo izbrane članke razvrstili v kategorije: nezadovoljive, zadovoljive ali močne raziskave. Tako smo zagotovili, da je ocenjevanje kakovosti prilagojeno metodologiji posameznega članka. Za sistematične preglede literature smo uporabili AMSTAR 2, ki je posebej zasnovan za vrednotenje sistematičnih pregledov in preverja ključne vidike, kot sta strategija iskanja in ocena tveganja pristranskosti. Glede na prisotnost napak in njihovo resnost sistem AMSTAR 2 razvrsti raziskavo v eno izmed štirih stopenj metodološke kakovosti: visoka kakovost, zmerna kakovost, nizka kakovost in zelo nizka kakovost.

Po sistemu AMSTAR 2 je bila raziskava Lawes-Wickwar et al. (2018) ocenjena kot zmerna, medtem ko so bile raziskave Bright & Doody (2023), Finley et al. (2020), Greenwood et al. (2022) in Koblauch et al. (2016) ocenjene kot metodološke nizkokakovostne. Po sistemu MMAT so bile raziskave Ayuso Margañon et al. (2023), Baird et al. (2017), Ellington (2013) (kljub relativno majhnemu vzorcu), Sanchez-Guarnido et al. (2022) in Segre et al. (2022) (kot pilotna raziskava), ocenjene kot močne metodološke zasnove. Viri ravni 8 po hierarhiji dokazov (Bostrom, 2016; Finley, 2019, Kushwah, 2024 in Schroeder, 2022) in viri ravni 7 (Goldstein & Glueck, 2016) zaradi nizke moči dokazov oziroma deskriptivnega dizajna raziskovalne metode niso bili ocenjeni. Članki, ki so bili ocenjeni z nizko metodološko oceno (po sistemih AMSTAR 2 ali MMAT) ali pa niso bili ocenjeni, so bili kljub temu vključeni v analizo, če so k raziskovalnima vprašanjem prispevali vsebinsko pomembna spoznanja. Njihovi rezultati so bili interpretirani z dodatno previdnostjo.

Rezultati

V tabeli 1 so prikazane raziskave, ki smo jih identificirali z naslednjimi podatki: avtorji, leto objave, raziskovalni dizajn, vzorec in ključna spoznanja. Na podlagi kvalitativne vsebinske analize po metodi Elo & Kyngäs (2008) smo oblikovali dve glavni vsebinski kategoriji: (1) vloga medicinskih sester pri izvajanju telezdravstvenih storitev v duševnem zdravju in (2) uporabnost telezdravstvenih storitev v duševnem zdravju. V vsako kategorijo smo vključili več podkategorij in jih prikazali v tabeli 2 in tabeli 3.

Kategorija 1: Vloga medicinskih sester pri izvajanju telezdravstvenih storitev v duševnem zdravju.

Medicinske sestre s pomočjo telepsihatrije uspešno vzpostavljajo terapevtski odnos z uporabniki (Baird et al., 2017; Ellington, 2013), s čimer pomembno prispevajo k izboljšani adherenci pri zdravljenju (Lawes-Wickwar et al., 2018). V nekaterih okoljih samostojno izvajajo klinično ocenjevanje in farmakološko vodenje pacientov (Ellington, 2013; Finley et al., 2020), pri čemer telemedicina bistveno izboljšuje dostopnost oskrbe v ruralnih regijah (Ellington, 2013; Finley et al., 2020). Poleg navedenih prednosti raziskave poudarjajo pomanjkanje formalnega usposabljanja medicinskih sester za uporabo telemedicinskih orodij (Baird et al., 2017; Schroeder, 2022).

Kategorija 2: Uporabnost telezdravstvenih storitev v duševnem zdravju.

Telemedicina zmanjšuje občutek stigme, saj se pacienti pri obravnavi od doma počutijo manj izpostavljeni (Bright & Doody, 2023). Omogoča tudi

Tabela 1: Ugotovitve končne analize vključenih člankov

<i>Avtor</i>	<i>Raziskovalna zasnova</i>	<i>Namen raziskave</i>	<i>Vzorec</i>	<i>Ključna spoznanja</i>
Ayuso Margañon et al., 2023, Španija	Pregled literature.	Preučiti dokaze o telezdravstvenih intervencijah v šolski zdravstveni službi v zadnjem desetletju.	32 raziskav iz 518 člankov, pridobljenih iz podatkovnih baz PubMed, CINAHL in Web of Science.	Vloga medicinskih sester: medicinske sestre imajo ključno vlogo pri 25 % intervencij, v okviru katerih izvajajo teleposvete in zdravstveno vzgojo ter usklajujejo oskrbo (npr. pri astmi in duševnem zdravju). Uporabnost telezdravstvenih storitev: telezdravje izboljšuje dostop do zdravstvene oskrbe, omogoča zgodnje odkrivanje težav in spodbuja zdrav življenjski slog, vendar so potrebne nadaljnje raziskave o specifičnem prispevku medicinskih sester.
Baird et al., 2017 Združene države Amerike	Presečna raziskava.	Raziskati izkušnje in stališča medicinskih sester na področju psihiatrije glede napredne prakse pri uporabi telezdravstvenih storitev v duševnem zdravju.	83 medicinskih sester z napredno prakso v psihiatriji, vključenih v spletni forum Ameriškega združenja psihiatričnih medicinskih sester.	Vloga medicinskih sester: večina medicinskih sester (63 %) je uporabljala telezdravstvene storitve v duševnem zdravju predvsem pri odrasli populaciji (94 %) ter v ruralnih ali kombiniranih okoljih (85 %), vendar pogosto brez predhodnega izobraževanja. Uporabnost telezdravstvenih storitev: uporaba telezdravstvenih storitev v duševnem zdravju se povečuje, saj so učinkovite, uporabne in zagotavljajo podobno raven kakovosti obravnave kot osebne intervencije. 71 % anketirancev pred uporabo ni imelo formalnega usposabljanja, 70 % si želi dodatno izobraževanje. Nastaja potreba po standardiziranih smernicah.
Bostrom 2016, Združene države Amerike	Pregled literature.	Posodobiti tehnološke napredke v psihiatrični zdravstveni negi in njihovo uporabo.	Ni specifičnega vzorca (splošni pregled).	Vloga medicinskih sester: medicinske sestre uspešno uporabljajo nove tehnologije (npr. telepsihiatrijo) za izboljšanje oskrbe. Uporabnost telezdravstvenih storitev: s telepsihiatrijo se učinkovito premaguje geografske ovire in pomanjkanje zdravstvenih kadrov, izboljšuje koordinacijo oskrbe, prisotne pa so tudi omejitve (stroški, zasebnost).
Bright & Doody 2023, Irska	Integrativni pregled literature.	Raziskati izkušnje uporabnikov zdravstvenih storitev na področju duševnega zdravja s telezdravstvenimi intervencijam, izvedenimi med pandemijo covida-19, ugotoviti vlogo medicinskih sester pri izvajanju teh intervencij ter uporabiti te izkušnje za informiranje prakse zdravstvene nege.	Pet raziskav, izbranih izmed 5133 pregledanih člankov, ki so izpolnjevali vključitvena merila (obstoječe duševne težave, telezdravstvene intervencije med pandemijo, vpletenost medicinskih sester).	Vloga medicinskih sester: v vseh petih raziskavah je bila vloga medicinskih sester pri izvajanju telezdravstvenih intervencij omenjena, vendar ni bilo mogoče določiti obsega, pogostosti ali trajanja njihove vloge. Pomanjkanje specifičnih podatkov o vzorcih otežuje oceno skupnega števila vključenih medicinskih sester. Uporabnost telezdravstvenih storitev: telezdravstvene intervencije so bile sprejemljive in koristne za povečan dostop do storitev, zmanjševanje stigme in povečano dostopnost storitev. Višje stopnje dokončanja skupinskih teleterapij v primerjavi s programi na osebni ravni kažejo na dobro izrabo časa osebja. Kljub temu ostajajo zaradi pomanjkanja osebnega stika, motenj v domačem okolju in tehničnih ovir (npr. dostopa do tehnologije, povezljivosti) v prednosti osebne intervencije.
Ellington 2013, Združene države Amerike	Kvantitativna opisna raziskava.	Oceniti zadovoljstvo staršev s telepsihiatrijo v pedopsihiatriji, ki jo izvaja medicinska sestra z naprednimi znanji iz psihiatrije, in preveriti izvedljivost te metode.	54 staršev otrok, obravnavanih v 125 srečanjih v skupnostni kliniki v Arizoni, ZDA.	Vloga medicinskih sester: psihiatrična medicinska sestra samostojno izvaja telepsihiatrične storitve (psihiatrično ocenjevanje, farmakološko upravljanje, kratko psihoterapijo) za otroke in povečuje dostop do oskrbe na podeželskih območjih. Uporabnost telezdravstvenih storitev: telepsihiatrija je po mnenju staršev otrok ustrežna (povprečne ocene 4,35–4,69 od 5), omogoča hitrejši dostop do specialistov, je primerljiva z osebno oskrbo in primerna za različne diagnoze.

<i>Avtor</i>	<i>Raziskovalna zasnova</i>	<i>Namen raziskave</i>	<i>Vzorec</i>	<i>Ključna spoznanja</i>
Finley 2019, Združene države Amerike	Integrativni pregled literature.	Opisati stanje na področju duševnega zdravja na podeželju ZDA in iskati možnosti rešitev v obliki telemedicine s pomočjo medicinskih sester.	Ni specifičnega vzorca (pregled literature).	Vloga medicinskih sester: medicinske sestre s področja psihiatrije povečujejo dostop do oskrbe na podeželju z neodvisno prakso, uporabljajo telezdravstvene storitve za preseganje geografskih ovir, vodijo raziskave in izobraževanje za ruralno prebivalstvo ZDA. Uporabnost telezdravstvenih storitev: telepsihiatrija je ustrezna in učinkovita za uporabnike, omogoča oskrbo v primarni zdravstveni oskrbi, zmanjšuje čakalne dobe in izboljšuje duševno zdravje na podeželju.
Finley et al., 2020 Združene države Amerike	Sistematični pregled literature.	Pregled uporabe sinhrona telepsihiatrije pri medicinskih sestrah s področja psihiatrije.	9 raziskav (različni pacienti in lokacije).	Vloga medicinskih sester: medicinske sestre s področja psihiatrije z naprednimi znanji uspešno izvajajo telepsihiatrijo za različne populacije, vendar potrebujejo dodatna izobraževanja. Uporabnost telezdravstvenih storitev: telepsihiatrija izboljšuje dostop do oskrbe in zadovoljstvo pacientov, vendar je s tem povezana literatura redka in nižje kakovosti. Potrebne so nadaljnje raziskave.
Goldstein & Glueck, 2016 Združene države Amerike	Pregled literature.	Opisati posebne vidike vzpostavljanja stika in terapevtskega zaveznitva pri izvajanju telemedicinskih evalvacij za otroke in mladostnike ter poudariti prilagoditve za uspešno uporabo te tehnologije.	Brez specifičnega vzorca. Sklicuje se na splošne izkušnje s pacienti, družinami in kliniki ter obstoječe raziskave o telemedicinskih storitvah.	Uporabnost telezdravstvenih storitev: omogoča vzpostavitev stika in terapevtskega zaveznitva, ki je primerljivo z osebnim stikom. Pacienti in družine so zadovoljni, kliniki pa včasih zaznavajo nižjo kakovost terapevtske povezave. Uporaba je odvisna tudi od klientove dobre spletne povezljivosti in primernosti videokonferenčnih sistemov (mikrofoni, kamere).
Greenwood et al., 2022 Avstralija	Sistematični pregled.	Primerjati učinkovitost telezdravstvene in osebne psihoterapije za manj pogosta duševna in telesna stanja, ki zahtevajo psihoterapijo.	12 randomiziranih kontroliranih preskusov (RCT) s skupno 931 udeleženci.	Uporabnost telemedicine: ni dokazov o razliki med telezdravstveno (telefon ali video) in osebno psihoterapijo glede resnosti simptomov, izboljšanja simptomov, delovanja, terapevtskega odnosa ali zadovoljstva pacientov. Uporabnost telezdravstvenih storitev: telezdravstvene storitve so lahko cenovno ugodnejše (npr. pri bulimiji nervozi) in predstavljajo dobro alternativo osebnim intervencijam, vendar dokazi za potrditev enakovrednosti z osebno psihoterapijo niso zadostni. Predvsem je treba narediti dodatne raziskave na drugih neraziskanih področjih (denimo pri zdravljenju shizofrenije in bipolarnih motenj).
Koblauch et al., 2016 Danska	Sistematični pregled literature.	Preučiti učinke telepsihiatričnih modalitet na zmanjšanje ponovnih sprejemov v psihiatrične ustanove.	8 raziskav izmed 218 identificiranih v bazah MEDLINE, CINAHL, Embase, Cochrane, PsycINFO in Joanna Briggs.	Vloga medicinskih sester: raziskava ne omenja specifične vloge medicinskih sester, temveč se osredotoča na splošne telepsihiatrične intervencije, ki jih izvajajo zdravstveni delavci. Uporabnost telezdravstvenih storitev: ni dokazov glede zmanjšanja ponovnih sprejemov. Raziskave nižje kakovosti kažejo pozitivne rezultate (npr. 86% zmanjšanje), raziskave višje kakovosti in randomizirane kontrolirane raziskave pa ne potrjujejo učinkovitosti zaradi heterogenosti in metodoloških pomanjkljivosti.
Kushwah, 2024 Indija	Pregled literature.	Pregledati priložnosti in izzive digitalnega zdravja in telepsihiatrije v duševnem zdravstvu.	Ni specifičnega vzorca (splošni pregled).	Vloga medicinskih sester: medicinske sestre s področja psihiatrije uporabljajo telepsihiatrijo za ocenjevanje, intervencije in podporo na daljavo ter s tem učinkovito širijo obseg svojega delovanja. Uporabnost telezdravstvenih storitev: telepsihiatrija povečuje dostopnost, zmanjšuje stigmo in stroške, a zahteva premagovanje tehničnih in etičnih izzivov.

Se nadaljuje

<i>Avtor</i>	<i>Raziskovalna zasnova</i>	<i>Namen raziskave</i>	<i>Vzorec</i>	<i>Ključna spoznanja</i>
Lawes-Wickwar et al., 2018 Združeno kraljestvo	Sistematični pregled literature.	Preučiti uporabo in učinkovitost telezdravstvenih tehnologij pri obvladovanju hudih duševnih bolezni.	31 člankov, ki opisujejo 29 randomiziranih kontroliranih raziskav s 4338 udeleženci.	Vloga medicinskih sester: telefonska podpora medicinskih sester izboljšuje adherenco do jemanja zdravil in zmanjšuje resnost simptomov duševnih motenj ter število bolnišničnih dni. Izvedba izobraževanj in psihoedukacij na daljavo ni bila boljša od tradicionalnih metod medicinskih sester. Uporabnost telezdravstvenih storitev: telefonska podpora in spremljanje jemanja zdravil na daljavo izboljšujeta adherenco in zmanjšujeta dolžino hospitalizacij. Računalniško podprta kognitivna rehabilitacija izboljšuje kognitivne funkcije, spletna samooskrba in virtualna resničnost pa lahko potencialno izboljšujeta kakovost življenja in krepi socialne veščine, vendar so dokazi omejeni zaradi slabe kakovosti raziskav.
Sánchez-Guarnido et al., 2022 Španija	Retrospektivna kohortna raziskava.	Preučiti spremembe v negovalnih intervencijah in učinkovitost telezdravja med pandemijo covida-19.	270 odraslih s hudimi duševnimi motnjami v 15 dnevni bolnišnicah.	Vloga medicinskih sester: medicinske sestre so se med pandemijo covida-19 prilagodile situaciji z večjo uporabo telefona in videoklicev. Uporabnost telezdravstvenih storitev: telezdravje zmanjšuje ponovitve bolezni (hospitalizacije) in se je izkazalo kot pomembno orodje pri obravnavi pacienta, kadar je možnost obiskov omejena ali nemogoča. Potrebne so nadaljnje raziskave.
Schroeder, 2022 Portugalska	Narativni pregled literature.	Opisati vpliv krize covida-19 na duševno zdravje populacije, pregledati premik k telemedicinskim storitvam v praksi in predlagati, kako se lahko medicinske sestre s področja psihiatrije prilagodijo za prihodnost.	Ni specifičnega vzorca.	Vloga medicinskih sester: ocenjeno je, da medicinske sestre potrebujejo dodatno usposabljanje in izobraževanje s področja uporabe telemedicinskih storitev. Uporabnost telezdravstvenih storitev: izvajanje videokonferenc se je izkazalo kot ključno za zagotavljanje dostopa do oskrbe. Zadovoljstvo uporabnikov in ponudnikov storitev s telemedicino je visoko. Pomanjkljivosti se pojavljajo predvsem pri tehničnih in regulatornih zapletih.
Segre et al., 2022 Združeno kraljestvo	Pilotna raziskava.	Preveriti izvedljivost telemedicinskih storitev po Zoomu za matere hospitaliziranih novorojenčkov.	Devet žensk z blago do zmerno simptomatiko depresije.	Vloga medicinskih sester: medicinske sestre z intenzivnih enot uspešno izvajajo telemedicinske storitve – pogovor s pomočjo Zooma po kratkem usposabljanju. Uporabnost telezdravstvenih storitev: Zoom omogoča dostopnost in zmanjšuje simptome depresije; udeleženke so bile zadovoljne. Ker je vzorec majhen, so potrebne nadaljnje raziskave.

Tabela 2: Podkategorije v okviru kategorije »Vloga medicinskih sester pri izvajanju telezdravstvenih storitev v duševnem zdravju«

<i>Podkategorija</i>	<i>Opis</i>	<i>Viri</i>
Vzpostavlanje terapevtskega odnosa na daljavo	Medicinske sestre so uspešno razvile zaupanje in odnos z uporabniki po videoklicih.	Baird et al., 2017; Ellington, 2013
Podpora adherenci pri zdravljenju	Medicinske sestre s pomočjo telekomunikacije izboljšujejo redno jemanje zdravil pri pacientih s hudimi duševnimi motnjami.	Lawes-Wickwar et al., 2018
Samostojno izvajanje psihiatrične oskrbe	Medicinske sestre z naprednimi znanji samostojno izvajajo klinično ocenjevanje in farmakološko vodijo paciente.	Ellington, 2013; Finley et al., 2020
Dostopnost oskrbe v ruralnih okoljih	Prisotnost medicinskih sester v telepsihiatriji omogoča oskrbo v oddaljenih skupnostih.	Ellington, 2013; Finley, 2019
Pomanjkanje formalnega usposabljanja	Večina medicinskih sester nima specializiranega izobraževanja za uporabo telemedicinskih orodij.	Baird et al., 2017; Schroeder, 2022

Tabela 3: Podkategorije v okviru kategorije »Uporabnost telezdravstvenih storitev v duševnem zdravju«

Podkategorija	Opis	Viri
Zmanjšanje stigme	Pacienti se počutijo manj stigmatizirane, ko storitve uporabljajo od doma.	Bright & Doody, 2023.
Večja in hitrejša dostopnost oskrbe	Telemedicina izboljšuje dostop, zlasti za ranljive, otroke in mladostnike.	Ayuso Marganon et al., 2023; Finley, 2019; Finley et al., 2020; Greenwood et al., 2022.
Zmanjšanje ponovnih hospitalizacij	Uporaba telemedicine prispeva k manjšemu številu ponovitev bolezni in sprejemov.	Greenwood et al., 2022; Koblauch et al., 2016.
Povečano zadovoljstvo uporabnikov	Visoka stopnja zadovoljstva med pacienti in starši otrok.	Ellington, 2013; Segre et al., 2022.
Učinkovitost primerljiva z osebno obravnavo	V večini primerov so klinični izidi podobni kot pri osebni stiku.	Greenwood et al., 2022.
Tehnične in etične omejitve	Omejitve vključujejo dostop do interneta, varstvo podatkov in etiko.	Kushwah, 2024; Schroeder, 2022.

hitrejši in širši dostop do oskrbe, zlasti za ranljive, otroke in mladostnike (Ayuso Marganon et al., 2023; Finley, 2019; Finley et al., 2020; Greenwood et al., 2022), ter prispeva k manjšemu številu ponovitev bolezni in ponovnih hospitalizacij (Greenwood et al., 2022; Koblauch et al., 2016). Uporabniki poročajo o visoki stopnji zadovoljstva, kar velja tako za paciente kot za starše otrok (Ellington, 2013; Segre et al., 2022), klinični izidi so pogosto primerljivi z osebnimi obravnavami (Greenwood et al., 2022). Kljub številnim prednostim ostajajo tehnične in etične omejitve takšnega pristopa, kot so dostop do interneta, varstvo podatkov in etična vprašanja (Kushwah, 2024; Schroeder, 2022).

Diskusija

Telezdravstvene storitve so del informacijske, komunikacijske in napredne tehnologije, ki je pomembno vplivala na vse vidike sodobne družbe, vključno z zdravstvenim sistemom. Na globalni in družbeni ravni so te storitve trenutno pomembnejše kot kdaj koli prej (El Hayek et al., 2020; Omboni et al., 2022). Pregled literature kaže, da so telezdravstvene storitve na področju duševnega zdravja učinkovite in primerljive z drugimi oblikami oskrbe v Združenih državah Amerike (Baird et al., 2017; Bostrom, 2016; Ellington, 2013; Goldstein & Glueck, 2016; Finley, 2019; Finley et al., 2020; Ostrowski & Collins, 2016) in Evropi (Ayuso Marganon et al., 2023; Koblauch et al., 2016; Sanchez-Guarnido et al., 2022; Segre et al., 2022). Na vzhodnem delu sveta so telezdravstvene storitve manj razširjene (Kushwah, 2024). Raziskava (Ma et al., 2022) opozarja na nizko stopnjo izkoriščenosti telezdravstvenih storitev v Ljudski republiki Kitajski zaradi infrastrukturnih in tehničnih omejitev. Podobno težavo v Afriki opisuje Fikrie et al. (2025). Platforma telezdravstvenih storitev se vse bolj uveljavlja kot obetavna možnost za zagotavljanje kakovostnih zdravstvenih storitev predvsem v zahodnem svetu, hkrati pa njena uspešna uvedba

zahteva ustrezno usposobljen zdravstveni kader, ki je ključen pri izvajanju in upravljanju telezdravstvenih storitev na področju duševnega zdravja (Haleem et al., 2021). Tako pri uporabi in upravljanju novih tehnologij kot pri zmanjševanju stigme ter zagotavljanju celostne in k pacientu usmerjene zdravstvene obravnave imajo osrednjo vlogo medicinske sestre (Bright & Doody, 2023; Schroeder, 2022).

Vloga medicinske sestre pri obravnavi pacientov z duševnimi motnjami v okviru telezdravstvene storitve je lahko večplastna. Raziskavi (Ayuso Margañon et al., 2023; Sánchez-Guarnido et al., 2022) sta pokazali, kako pomembno je vzpostavljane in vzdrževanje terapevtskega odnosa na daljavo, saj predstavlja temelj terapevtskega odnosa za učinkovito podporo in oskrbo pacientov. Sočasno raziskavi (Baird et al., 2017; Ellington, 2013) prepoznavata, da medicinske sestre s pomočjo telezdravstvenih storitev uspešno gradijo terapevtski odnos, kar omogoča vzpostavitev varnega okolja tudi izven zdravstvenih ustanov. Nasprotno ugotavlja raziskava (Gilson et al., 2025), ki opisuje telezdravstvene storitve na področju socialnega dela. Navajajo, da se je terapevtski odnos poslabšal in bistveno spremenil, kar se kaže kot izguba odnosa med zaposlenim in uporabnikom, pomanjkanje osebnega povezovanja in navezovanja ter posledično zmanjšanje kakovosti terapevtskega odnosa. Raziskava Liew et al. (2023) izpostavlja pomen izobraževanja zdravstvenih delavcev z delavnicami s področja telepsihiatrije, saj te prispevajo k razvoju varnostnih kompetenc pri uporabi telezdravstvenih storitev. Delavnice temeljijo na učenju določenih scenarijev in zajema različne simulacije, tudi prepoznavanje tveganega vedenja (samomorilno vedenje, samopoškodbeno vedenje, prepoznavanje hude depresivne simptomatike ipd.). Pri rabi telezdravstvenih storitev je ključno zgodnje prepoznavanje zdravstvenega stanja pacienta (Liew et al., 2023), kar je tesno povezano z vzpostavitvijo varnega terapevtskega okolja (Brunt & Gale-Grant, 2023). Poleg klinične oskrbe medicinske sestre s pomočjo telezdravstvene storitve učinkovito

sodelujejo s pacienti glede adherence oziroma compliance ob jemanju zdravil. Lawes-Wickwar et al. (2018) navajajo, da so se pri rednem spremljanju jemanja zdravil in odziva nanje ti pristopi pokazali kot učinkoviti. Berardinelli et al. (2024) ugotavljajo, da so osebni obiski medicinske sestre bistveno učinkovitejši kot pasivni, brezosebni pristopi (npr. telefonski klici, kratka sporočila, videoklici oziroma izvajanje telezdravstvene storitve). Schulze et al. (2019) ugotavljajo pozitivne učinke adherence, vendar šele po šestih mesecih aktivnih intervencij telezdravstvenih storitev. Vse več medicinskih sester z naprednimi znanji samostojno izvaja telezdravstvene storitve (Finley et al., 2020). Ameriška raziskava avtorja Ellingtona (2013) ugotavlja, da medicinske sestre v okviru telezdravstvene storitve izvajajo samostojno farmakološko vodenje. V številnih evropskih državah (Ciper, Danska, Estonija, Finska, Francija, Irsko, Nizozemska, Norveška, Poljska, Španija, Švedska, Švica, Združeno kraljestvo) imajo medicinske sestre skladno z nacionalno zakonodajo, različen obseg pravic pri predpisovanju in/ali vodenju farmakoterapije (Maier, 2019). Na to vpliva več dejavnikov, kot so stopnja izobrazbe, vrsta in nabor zdravil ter pravni okvir, ki ureja njihovo prakso. Omenjena analiza temelji na pregledu literature in se ne nanaša posebej na storitve telezdravstvene storitve (Maier, 2019). V okoljih z omejenim dostopom do psihiatrične oskrbe, kot so podeželska območja, krizne razmere med pandemijo covid-19 in druge specifične okoliščine, je vključevanje medicinskih sester v telezdravstvene storitve še posebej dragoceno (Bostrom, 2016; Finley, 2019). S tem se omogoča pravočasna in kakovostna obravnava tudi v regijah, kjer tradicionalna zdravstvena infrastruktura ni dostopna ali zadostna (Ellington, 2013; Finley, 2019).

Navkljub vsemu se pri tem pojavljajo določeni izzivi in pomanjkljivosti. Ena izmed večjih je pomanjkanje formalnega izobraževanja in usposabljanja medicinskih sester za delo z orodji telezdravstvenih storitev. V raziskavi Baird et al. (2017) z vzorcem, v katerem je sodelovalo 83 medicinskih sester, kar 70 % vprašanih medicinskih sester izraža potrebo po dodatnem strokovnem izobraževanju s področja telezdravstvenih storitev. Ta podatek poudarja nujnost vlaganja v sistematično, tehnično in vsebinsko bogato izobraževanje ter podporo medicinskim sestram za kakovostni razvoj digitalne pismenosti v sklopu telezdravstvenih storitev (Schroeder, 2022).

Ena izmed osrednjih dilem sodobne prakse duševnega zdravja je, kakšna je dejansko uporabnost telezdravstvenih storitev v duševnem zdravju. Rezultati so pokazali, da se je uporabnost telezdravstvenih storitev v zadnjem desetletju izjemno povečala, posebej v času pandemije covid-19, ki je na zdravstveni sistem vplivala na več načinov, kar se je izrazilo kot preobremenitev celotnega zdravstvenega sistema, zmanjševanje preventivne in rutinske zdravstvene

oskrbe (Bright & Doody, 2023; Sánchez-Guarnido et al., 2022). Med drugim je ključna spoznana prednost telezdravstvene storitve tudi zmanjševanje stigmatizacije (Kushwah, 2024), saj se osebe z duševnimi motnjami pogosto čutijo odrinjene na rob družbe (Bright & Doody, 2023). Raziskava Hoffmanna et al. (2020) ob tem ugotavlja, da je telezdravstvena storitev manj primerna pri specifičnih duševnih motnjah, kakršne so anksiozne ali posttraumatske motnje, pri katerih sta pomembna osebni stik in refleksija med pacientom in zdravstvenim delavcem, običajno zdravnikom. Kvalitativna raziskava Couch et al. (2024) ugotavlja, da uporaba telezdravstvene storitve pri pacientih z duševnimi motnjami in odvisnostjo od prepovedanih drog omogoča večjo zasebnost, saj ti pogosto doživljajo občutke sramu, dehumanizacije in manjvrednosti. Avtorji hkrati poudarjajo pomen uravnoteženosti uporabe telezdravstvene storitve in individualnih pristopov k zdravljenju, pri čemer je ključno, da imajo pacienti možnost izbirati obliko in način obravnave svoje osnovne bolezni (Couch et al., 2024).

Raziskavi AyusoMargañon et al. (2023) ter Greenwood et al. (2022) ugotavljata, da telezdravstvene storitve na področju duševnega zdravja izboljšujejo dostopnost do obravnave, še posebej za ranljive skupine, kot so otroci, mladostniki in osebe, ki živijo na geografsko oddaljenih območjih. Uporaba tovrstnih storitev prispeva k zmanjšanju hospitalizacij in preprečevanju poslabšanja osnovne bolezni, kar dolgoročno omogoča bolj stabilno in kontinuirano oskrbo (Greenwood et al., 2022; Koblauch et al., 2016). Nemška opazovalna raziskava (Link et al., 2023), v kateri so sodelovali pacienti med zaprtjem družbe v času covid-19, poroča o dobri izkušnji telezdravstvenih storitev, saj jim je ta omogočila kontinuiteto zdravstvene oskrbe, potencialno zmanjševala potrebo po hospitalizaciji, koncept telezdravstvene storitve je predstavljal alternativo običajni terapiji v ambulantni. Podobno ugotavljajo ameriški raziskovalci (Lin et al., 2023). Zadovoljstvo uporabnikov, vključno z njihovimi svojci in skrbniki, je visoko, saj mnogi poročajo o pozitivnih izkušnjah, dostopnosti do specialista, zmanjševanju stroškov in občutku slišnosti (Finley et al., 2020; Greenwood et al., 2022; Kushwah, 2024; Segre et al., 2022).

Kljub temu imajo telezdravstvene storitve svoje omejitve. Izzivi se pojavljajo na tehničnem in etičnem področju, zlasti pri varovanju zasebnosti in podatkov, manjši možnosti neverbalne komunikacije in vprašljivi enakovrednosti storitev v primerjavi z osebnim obiskom zdravstvene ustanove (Aderemi & Akinyemi, 2023; Goldstein & Glueck, 2016; Greenwood et al., 2022; Schroeder, 2022). Več raziskav (Jørgensen et al., 2023; Sheriff et al., 2023; Uscher-Pines et al., 2022) poudarja, da mora biti delo s pacienti v okviru telezdravstvenih storitev prijazno in osredotočeno na pacienta, pri čemer se priporoča hibridni pristop, ki združuje virtualno in osebno komunikacijo v živo. Bistvena je tudi pretočnost

informacij, da med zdravljenjem ne pride do izgube pomembnih podatkov. Jørgensen et al. (2023) menijo, da so telezdravstvene storitve najbolj smiselne kot dopolnilo tradicionalni zdravstveni oskrbi. Omejitve raziskav predstavljajo vključitveni in izključitveni kriteriji, pri katerih se pojavlja možnost izpusta nekaterih pomembnih raziskav. Dodatno omejitve lahko predstavlja tudi pristranskost pri iskanju literature, saj so bile vključene le raziskave v javno dostopnih podatkovnih bazah. Poleg tega v pregled nismo vključili slovenskih raziskav, saj jih je s tega področja razmeroma malo oziroma niso dostopne v večjih mednarodnih bazah podatkov.

Zaključek

Rezultati so pokazali, da so telezdravstvene storitve postale pomemben in nepogrešljiv del sodobne zdravstvene oskrbe na področju duševnega zdravja. Njihova vsestranska raba, zlasti v času pandemije covida-19, je razkrila številne prednosti, kot so boljša dostopnost, zmanjševanje stigme, večja vključenost ranljivih skupin ter povečano zadovoljstvo uporabnikov. V zadnjih letih imajo medicinske sestre, predvsem tiste s specializiranim znanjem, ključno vlogo pri razvoju in izvajanju telezdravstvenih storitev. S svojim strokovnim znanjem in veščinami zagotavljajo kakovostno in celostno obravnavo pacientov na daljavo. Vpeljava telezdravstvenih storitev prinaša izzive zlasti na področju usposabljanja in dodatnega izobraževanja zdravstvenega osebja, tehničnih omejitev ter na področju etičnih in pravnih vprašanj. Za uspešen razvoj in vključevanje telezdravstvenih storitev v prakso so ključni izobraževanje zdravstvenih delavcev, zagotavljanje varnosti in kakovosti storitev ter sistematično spremljanje izkušenj uporabnikov storitev. V prihodnje bi bilo smiselno raziskati uporabnost telezdravstvenih storitev na področju duševnega zdravja v Sloveniji, s poudarkom na vlogi medicinskih sester in zadovoljstvu pacientov. To bi prispevalo k boljši implementaciji in razumevanju te pomembne oblike digitalne zdravstvene oskrbe. Regulatorji in vodstva bolnišnic bodo morali slediti tem trendom.

Nasprotje interesov/Conflict of interest

Avtorja izjavljata, da ni nasprotja interesov./The authors declare that no conflicts of interest exist.

Financiranje/Funding

Raziskava ni bila finančno podprta./The study received no funding.

Etika raziskovanja/Ethical approval

Za izvedbo raziskave glede na izbrano metodologijo raziskovanja soglasje Komisije za etiko ni bilo

potrebno./Approval by the National Medical Ethics Committee was not required.

Prispevek avtorjev/Author contributions

Prispevki posameznih avtorjev k članku so opredeljeni, kot sledi: Jure Rašić (JR) je sodeloval pri Uvodu z razvojem ozadja in utemeljitve raziskave, pri Metodah z izpopolnjevanjem vključitvenih/izključitvenih meril in zagotavljanjem metodološke strogosti ter pri Diskusiji s sintezo vseh spoznanj in povezovanjem z obstoječo literaturo. Aleš Zajc (AZ) je sodeloval pri Metodah z oblikovanjem strategije iskanja literature ter izborom ustreznih podatkovnih baz in ključnih besed, pri Rezultatih z analizo in sintezo podatkov iz vključenih raziskav ter pri reviziji Uvoda in Diskusije. Oba avtorja (AZ in JR) sta bistveno prispevala k zasnovi in oblikovanju dela, analizi in interpretaciji podatkov ter kritičnemu pregledu člankov za pomembne intelektualne vsebine./The authors' contributions to the article are as follows: Jure Rašić (JR) contributed to the Introduction by developing the background and rationale for the study, to the Methods section by refining the inclusion/exclusion criteria and ensuring methodological rigour, and to the Discussion section by synthesising all findings and linking them to the existing literature. Aleš Zajc (AZ) contributed to the Methods section by designing the literature search strategy and selecting appropriate databases and keywords, to the Results section by analysing and synthesising data from the included studies, and to the revision of the Introduction and Discussion sections. Both authors (AZ and JR) contributed substantially to the conception and design of the work, analysis and interpretation of data, and critical revision of the manuscript for important intellectual content.

Literatura

Aderemi, J. O., & Akinyemi, E. (2023). According to which criteria should telemental health be deemed elder inclusive? *AMA Journal of Ethics*, 25(10), E740–E744. <https://doi.org/10.1001/amajethics.2023.740> PMID:37801057

American Telemedicine Association. (2006). *Telemedicine, telehealth, and health information technology: An ATA issue paper*. <https://www.americantelemed.org>

Ayuso Margañon, R., Llistosella, M., Ayuso Margañon, S., Rojano Navarro, M., Bou Gràcia, N., & Sillero Sillero, A. (2023). Nursing practice and telehealth in school health services: A scoping review. *Healthcare*, 11(24), Article 3124. <https://doi.org/10.3390/healthcare11243124> PMID:38132014; PMCID:PMC10742839

- Ažman, M. (2022). Human resource standards and norms as tools for ensuring quality and safety in nursing and midwifery. *Obzornik zdravstvene nege*, 56(1), 4–8.
<https://doi.org/10.14528/snr.2022.56.1.3166>
- Baird, M. B., Whitney, L., & Caedo, C. E. (2017). Experiences and attitudes among psychiatric mental health advanced practice nurses in the use of telemental health: Results of an online survey. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, 24(3), 235–240.
<https://doi.org/10.1177/1078390317717330>
PMid:28748728
- Berardinelli, D., Conti, A., Hasnaoui, A., Casabona, E., Martin, B., Campagna, S., & Dimonte, V. (2024). Nurse-led interventions for improving medication adherence in chronic diseases: A systematic review. *Healthcare*, 12(23), Article 2337.
<https://doi.org/10.3390/healthcare12232337>
- Bernik, R., & Petek Šter, M. (2021). Varovanje osebnih podatkov v telemedicinskih storitvah. *Zdravstveni Vestnik*, 90(3/4), 159–172.
<https://doi.org/10.6016/ZdravVestn.3131>
- Bostrom, A. C. (2016). Technological advances in psychiatric nursing: An update. *Nursing Clinics of North America*, 51(2), 335–343.
<https://doi.org/10.1016/j.cnur.2016.01.012>
PMid:27229283
- Bright, A.-M., & Doody, O. (2023). Mental health service users' experiences of telehealth interventions: An integrative review. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 30(1), 1–10.
<https://doi.org/10.1111/jpm.12893>
PMid:36577690
- Brunt, T. J., & Gale-Grant, O. (2023). Telepsychiatry: What clinicians need to know about digital mental healthcare. *BJPsych Advances*, 29(4), 230–238.
<https://doi.org/10.1192/bja.2022.42>
PMid:37521104; PMCID:PMC10374879
- Couch, J. V., Whitcomb, M., Buchheit, B. M., Dorr, D. A., Malinoski, D. J., Korhuis, P. T., Ono, S. S., & Levander, X. A. (2024). Patient perceptions of and experiences with stigma using telehealth for opioid use disorder treatment: A qualitative analysis. *Harm Reduction Journal*, 21(1), Article 125.
<https://doi.org/10.1186/s12954-024-01043-5>
PMid:38937779; PMCID:PMC11210005
- Deng, M., Zhai, S., Ouyang, X., Liu, Z., & Ross, B. (2022). Factors influencing medication adherence among patients with severe mental disorders from the perspective of mental health professionals. *BMC Psychiatry*, 22(1), Article 22.
<https://doi.org/10.1186/s12888-021-03681-6>
PMid:34996394; PMCID:PMC8740063
- Egede, C., Dawson, A. Z., Walker, R. J., Garacci, E., Campbell, J. A., & Egede, L. E. (2023). Relationship between mental health diagnoses and COVID-19 test positivity, hospitalization, and mortality in Southeast Wisconsin. *Psychological Medicine*, 53(3), 927–935.
<https://doi.org/10.1017/S0033291721002312>
PMid:34034845; PMCID:PMC8185414
- El Hayek, S., Nofal, M., Abdelrahman, D., Adra, A., Al Harthi, M., Al Shamli, S., Al Nuaimi, N., Bensid, L., Cheaito, M. A., Emberish, A. M., Larnaout, A., Radwan, A., Slaïh, M., Kobeissy, F., & Bizri, M. (2020). Telepsychiatry in the Arab world: A viewpoint before and during COVID-19. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 16, 2805–2815.
<https://doi.org/10.2147/NDT.S277224>
PMid:33239877; PMCID:PMC7682595
- Elendu, C. (2024). The evolution of ancient healing practices: From shamanism to Hippocratic medicine: A review. *Medicine*, 103(28), Article e39005.
<https://doi.org/10.1097/MD.00000000000039005>
PMid:38996102; PMCID:PMC11245246
- Ellington, E. (2013). Telepsychiatry by APRNs: An answer to the shortage of pediatric providers? *Issues in Mental Health Nursing*, 34(9), 719–721.
<https://doi.org/10.3109/01612840.2013.784386>
PMid:24004367
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115.
<https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
PMid:18352969
- Fikrie, A., Daniel, D., Ermiyas, S., Hassen, H., Seyoum, W., Kebede, S., & Wako, W. G. (2025). Magnitude of telemedicine utilization and associated factors among health professionals working at selected public hospitals in Southern Ethiopia. *PLOS ONE*, 20(1), Article e0311956.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0311956>
PMid:39752509; PMCID:PMC11698327
- Finley, B. A. (2019). Psychiatric mental health nurse practitioners meeting rural mental health challenges. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, 26(1), 97–101.
<https://doi.org/10.1177/1078390319886357>
PMid:31729273
- Finley, B. A., Shea, K. D., Maixner, R., & Slobodnik, M. (2020). Advanced practice registered nurses using synchronous telepsychiatry: An integrative systematic review. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, 27(4), 271–283.
<https://doi.org/10.1177/1078390320939159>
PMid:32648509
- GBD 2019 Mental Disorders Collaborators. (2022). Global, regional, and national burden of 12 mental disorders in 204 countries and territories, 1990–2019: A systematic analysis for

- the Global Burden of Disease Study 2019. *The Lancet Psychiatry*, 9(2), 137–150.
[https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(21\)00395-3](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(21)00395-3)
 PMid:35026139
- Gilson, T., Stewart, C., & Hodgson, D. (2025). Telehealth in mental health social work: Benefits and limitations within practice. *Australian Social Work*, 78(3), 261–273.
<https://doi.org/10.1080/0312407X.2024.2380350>
- Goldstein, F., & Glueck, D. (2016). Developing rapport and therapeutic alliance during telemental health sessions with children and adolescents. *Journal of Child and Adolescent Psychopharmacology*, 26(3), 204–211.
<https://doi.org/10.1089/cap.2015.0022>
 PMid:26491890
- Greenwood, H., Krzyzaniak, N., Peiris, R., Clark, J., Scott, A. M., Cardona, M., Griffith, R., & Glasziou, P. (2022). Telehealth versus face-to-face psychotherapy for less common mental health conditions: Systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *JMIR Mental Health*, 9(3), Article e31780.
<https://doi.org/10.2196/31780>
 PMid:35275081 PMCID:PMC8956990
- Gulliford, M., Figueroa-Munoz, J., Morgan, M., Hughes, D., Gibson, B., Beech, R., & Hudson, M. (2002). What does "access to health care" mean? *Journal of Health Services Research & Policy*, 7(3), 186–188.
<https://doi.org/10.1258/135581902760082517>
 PMid:12171751
- Haleem, A., Javaid, M., Singh, R. P., & Suman, R. (2021). Telemedicine for healthcare: Capabilities, features, barriers, and applications. *Sensors International*, 2, Article 100117.
<https://doi.org/10.1016/j.sintl.2021.100117>
 PMid:34806053; PMCID:PMC8590973
- Hoffmann, M., Wensing, M., Peters-Klimm, F., Szecsenyi, J., Hartmann, M., Friederich, H. C., & Haun, M. W. (2020). Perspectives of psychotherapists and psychiatrists on mental health care integration within primary care via video consultations: Qualitative preimplementation study. *Journal of Medical Internet Research*, 22(6), Article e17569.
<https://doi.org/10.2196/17569>
 PMid:32554369; PMCID:PMC7333073
- Hong, Q. N., Fàbregues, S., Bartlett, G., Boardman, F., Cargo, M., Dagenais, P., Gagnon, M.-P., Griffiths, F., Nicolau, B., O'Cathain, A., Rousseau, M.-C., Vedel, I., & Pluye, P. (2018). The Mixed Methods Appraisal Tool (MMAT) version 2018 for information professionals and researchers. *Education for Information*, 34(4), 401–411.
<https://doi.org/10.3233/EFI-180221>
- Jørgensen, S. W., Lee, K., Klausen, S. H., Petersen, E. N., & Nørgaard, B. (2023). Patients' perspectives on telemedicine in the encounter between healthcare and patients with mental illness: A systematic review. *European Journal of Psychiatry*, 37(1), 44–62.
<https://doi.org/10.1016/j.ejpsy.2022.08.003>
- Jeon, H.-L., Kwon, J. S., Park, S.-H., & Shin, J.-Y. (2021). Association of mental disorders with SARS-CoV-2 infection and severe health outcomes: Nationwide cohort study. *The British Journal of Psychiatry*, 218(6), 344–351.
<https://doi.org/10.1192/bjp.2020.251>
 PMid:33407954
- Kendler, K. S., Tabb, K., & Wright, J. (2022). The emergence of psychiatry: 1650–1850. *American Journal of Psychiatry*, 179(5), 329–335.
<https://doi.org/10.1176/appi.ajp.21060614>
 PMid:35331024
- Koblauch, H., Reinhardt, S. M., Lissau, W., & Jensen, P.-L. (2016). The effect of telepsychiatric modalities on reduction of readmissions in psychiatric settings: A systematic review. *Journal of Telemedicine and Telecare*, 24(1), 31–36.
<https://doi.org/10.1177/1357633X16670285>
 PMid:27663681; PMCID:PMC5768249
- Kodermac, N., & Peršolja, M. (2024). Zadovoljstvo pacientov z informacijskim sistemom eZdravje v splošni bolnišnici: presečna raziskava. *Obzornik zdravstvene nege*, 58(4), 271–278.
<https://doi.org/10.14528/snr.2024.58.4.3266>
- Kramar, Z., & Bregar, B. (Eds.). (2021). *Kadrovski standardi in normativi v zdravstveni in babiški negi*. Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije. https://www.zbornica-zveza.si/wp-content/uploads/2021/07/Z_Z_Kadrovski-standardi_2021_splet.pdf
- Kruk, M. E., Gage, A. D., Arsenaault, C., Jordan, K., Leslie, H. H., Roder-DeWan, S., Adeyi, O., Barker, P., Daelmans, B., Doubova, S. V., English, M., García-Elorrio, E., Guanais, F., Gureje, O., Hirschhorn, L. R., Jiang, L., Kelley, E., Lemango, E. T., Liljestrand, J., ... Pate, M. (2018). High-quality health systems in the sustainable development goals era: Time for a revolution. *The Lancet Global Health*, 6(11), e1196–e1252.
[https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(18\)30386-3](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(18)30386-3)
 PMid:30196093
- Kushwah, A. (2024). Opportunities and challenges in digital health and telepsychiatry: A narrative review. *Balkan Journal of Interdisciplinary Research*, 10(1), 39–48.
- Lawes-Wickwar, S., McBain, H., & Mulligan, K. (2018). Application and effectiveness of telehealth to support severe mental illness management: Systematic review. *JMIR Mental Health*, 5(4), Article e8816.
<https://doi.org/10.2196/mental.8816>
 PMid:30463836; PMCID:PMC6314801

- Liew, A., Monkman, H., Palmer, R., Kollaja, L., Rodriguez, K., Ijams, S., Homco, J., Laurent, J., Wickham, A., Wen, F., & Lesselroth, B. (2023). A telepsychiatry simulation for suicide assessment: Teaching telemedicine safety competencies. *AMIA Annual Symposium Proceedings*, 2022, 700–708.
- Lin, B., Costakis, A., John, M., & Linder, H. (2023). Decreased inpatient psychiatric admissions with telepsychiatry use during the COVID-19 pandemic. *Frontiers in Psychiatry*, 14, Article 1172019.
<https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1172019>
PMid:37351003; PMCID:PMC10284274
- Link, K., Christians, S., Hoffmann, W., & Röhr, S. (2023). Telemedical treatment of patients with mental disorders during and after the first COVID-19 pandemic lockdown in Germany: An observational study on feasibility and patient satisfaction. *BMC Psychiatry*, 23, Article 654.
<https://doi.org/10.1186/s12888-023-05140-w>
PMid:37670236; PMCID:PMC10478407
- Ma, Q., Sun, D., Tan, Z., Li, C., He, X., Zhai, Y., Wang, L., Cui, F., Li, M., Gao, J., Wang, L., & Zhao, J. (2022). Usage and perceptions of telemedicine among health care professionals in China. *International Journal of Medical Informatics*, 166, Article 104856.
<https://doi.org/10.1016/j.ijmedinf.2022.104856>
PMid:36037593
- Maier, C. B. (2019). Nurse prescribing of medicines in 13 European countries. *Human Resources for Health*, 17, Article 95.
<https://doi.org/10.1186/s12960-019-0429-6>
- McVay, M. R. (2022). Medicine and spirituality: A simple path to restore compassion in medicine. *South Dakota Medicine*, 75(11), 487–491.
- Núñez, A., Sreenganga, S. D., & Ramaprasad, A. (2021). Access to healthcare during COVID-19. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(6), Article 2980.
<https://doi.org/10.3390/ijerph18062980>
PMid:33799417; PMCID:PMC7999346
- O'Reilly, M., & Lester, J. N. (2017). History of mental health and mental illness. In *Examining mental health through social constructionism: The language of mental health* (pp. 31–51). Palgrave Macmillan.
https://doi.org/10.1007/978-3-319-60095-6_2
- Omboni, S., Padwal, R. S., Alessa, T., Benczúr, B., Green, B. B., Hubbard, I., Kario, K., Khan, N. A., Konradi, A., Logan, A. G., Lu, Y., Mars, M., McManus, R. J., Melville, S., Neumann, C. L., Parati, G., Renna, N. F., Ryvlin, P., Saner, H., ... Wang, J. (2022). The worldwide impact of telemedicine during COVID-19: Current evidence and recommendations for the future. *Connected Health*, 1, 7–35.
<https://doi.org/10.20517/ch.2021.03>
PMid:35233563; PMCID:PMC7612439
- Ostrowski, J., & Collins, T. P. (2016). A comparison of telemental health terminology used across mental health state licensure boards. *The Professional Counselor*, 6(4), 387–396.
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., ... Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, 372, Article n71.
<https://doi.org/10.1136/bmj.n71>
PMid:33782057; PMCID:PMC8005924
- Polit, D. F., & Beck, C. T. (2021). *Essentials of nursing research* (10th ed.). Wolters Kluwer.
- Pujolar, G., Oliver-Anglès, A., Vargas, I., & Vázquez, M. L. (2022). Changes in access to health services during the COVID-19 pandemic: A scoping review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(3), Article 1749.
<https://doi.org/10.3390/ijerph19031749>
PMid:35162772 PMCID:PMC8834942
- Sánchez-Guarnido, A. J., Gonzalez-Vilchez, M., de Haro, R., Fernández-Guillen, M., Graell-Gabriel, M., & Lucena-Jurado, V. (2022). Nursing and telemental health during the COVID-19 pandemic. *Healthcare*, 10(2), Article 273.
<https://doi.org/10.3390/healthcare10020273>
PMid:35206886; PMCID:PMC8871975
- Schulze, L. N., Stentzel, U., Leipert, J., Schulte, J., Langosch, J., Freyberger, H. J., & van den Berg, N. (2019). Improving medication adherence with telemedicine for adults with severe mental illness. *Psychiatric Services*, 70(3), 225–228.
<https://doi.org/10.1176/appi.ps.201800286>
PMid:30651059
- Schroeder, R. A. (2022). Adaptation or revolution: Telemental health and advanced practice psychiatric nursing during COVID-19. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, 28(3), 241–248.
<https://doi.org/10.1177/1078390320970638>
PMid:33164642
- Segre, L. S., McCabe, J. E., Chuffo Davila, A., & Arndt, S. (2022). Telehealth Listening Visits for emotionally distressed mothers of hospitalized newborns: Proof-of-concept. *Frontiers in Psychiatry*, 13, Article 1032419.
<https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.1032419>
PMid:36569622; PMCID:PMC9768023
- Shalev, D., Brenner, K., Carlson, R. L., Bernard, J. D., & Nakonezny, P. A. (2024). Palliative care psychiatry: Building synergy across the spectrum. *Current Psychiatry Reports*, 26(3), 60–72.
<https://doi.org/10.1007/s11920-024-01485-5>
PMid:38329570; PMCID:PMC12129298

- Shea, B. J., Reeves, B. C., Wells, G., Thuku, M., Hamel, C., Moran, J., Moher, D., Tugwell, P., Welch, V., Kristjansson, E., & Henry, D. A. (2017). AMSTAR 2: A critical appraisal tool for systematic reviews that include randomised or non-randomised studies of healthcare interventions, or both. *British Medical Journal*, 358, Article j4008. <https://doi.org/10.1136/bmj.j4008> PMid:28935701; PMCID:PMC5833365
- Sheriff, R., Hong, J. S. W., Henshall, C., D'Agostino, A., Tomassi, S., Stein, H. C., Cerveri, G., Cibra, C., Bonora, S., Giordano, B., Smith, T., Phiri, P., Asher, C., Elliot, K., Zangani, C., Ede, R., Saad, F., Smith, K. A., & Cipriani, A. (2023). Evaluation of telepsychiatry during the COVID-19 pandemic across service users, carers and clinicians: An international mixed-methods study. *BMJ Mental Health*, 26(1), Article e300646. <https://doi.org/10.1136/bmjment-2022-300646> PMid:37567731; PMCID:PMC10577786
- Shore, J. H., Schneck, C. D., & Mishkind, M. C. (2020). Telepsychiatry and the coronavirus disease 2019 pandemic: Current and future outcomes of the rapid virtualization of psychiatric care. *JAMA Psychiatry*, 77(12), 1211–1212. <https://doi.org/10.1001/jamapsychiatry.2020.1643> PMid:32391861
- Shorter, E. (2015). *What psychiatry left out of the DSM-5: Historical mental disorders today*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315736990>
- Smolić, Š., Čipin, I., & Medimurec, P. (2022). Access to healthcare for people aged 50+ in Europe during the COVID-19 outbreak. *European Journal of Ageing*, 19(4), 793–809. <https://doi.org/10.1007/s10433-021-00631-9> PMid:34149338; PMCID:PMC8195455
- Stein, D. J., Shoptaw, S. J., Vigo, D. V., Lund, C., Cuijpers, P., Bantjes, J., Sartorius, N., & Maj, M. (2022). Psychiatric diagnosis and treatment in the 21st century: Paradigm shifts versus incremental integration. *World Psychiatry*, 21(3), 393–414. <https://doi.org/10.1002/wps.20998> PMid:36073709; PMCID:PMC9453916
- Surís, A., Holliday, R., & North, C. S. (2016). The evolution of the classification of psychiatric disorders. *Behavioral Sciences*, 6(1), Article 5. <https://doi.org/10.3390/bs6010005> PMid:26797641; PMCID:PMC4810039
- Tamata, A. T., & Mohammadnezhad, M. (2023). A systematic review study on the factors affecting shortage of nursing workforce in the hospitals. *Nursing Open*, 10(3), 1247–1257. <https://doi.org/10.1002/nop2.1434> PMid:36303066; PMCID:PMC9912424
- Tzur Bitan, D., Krieger, I., Kridin, K., Komantscher, D., Scheinman, Y., Weinstein, O., Cohen, A. D., Cicurel, A. A., & Feingold, D. (2021). COVID-19 prevalence and mortality among schizophrenia patients: A large-scale retrospective cohort study. *Schizophrenia Bulletin*, 47(5), 1211–1217. <https://doi.org/10.1093/schbul/sbab012> PMid:33604657; PMCID:PMC7928567
- Uscher-Pines, L., Parks, A. M., Sousa, J., Raja, P., Mehrotra, A., Huskamp, H. A., & Busch, A. B. (2022). Appropriateness of telemedicine versus in-person care: A qualitative exploration of psychiatrists' decision making. *Psychiatric services*, 73(8), 849–855. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.202100519> PMid:35080419; PMCID:PMC9348900
- Vaismoradi, M., Rae, J., Turunen, H., & Logan, P. A. (2024). Specialized nurses' role in ensuring patient safety within the context of telehealth in home care: A scoping review. *Digital Health*, 10, Article 20552076241287272. <https://doi.org/10.1177/20552076241287272> PMid:39381815; PMCID:PMC11459674
- Wittson, C. L., & Dutton, R. A. (1956). New tool for psychiatric education. *Psychiatric Services*, 7(9), 11–14. <https://doi.org/10.1176/ps.7.9.11>
- World Health Organization. (2022, March 2). *COVID-19 pandemic triggers 25% increase in prevalence of anxiety and depression worldwide*. <https://www.who.int/news/item/02-03-2022-covid-19-pandemic-triggers-25-increase-in-prevalence-of-anxiety-and-depression-worldwide>
- World Health Organization. (2024, July 15). *WHO develops guidance to improve telemedicine services*. <https://www.who.int/europe/news-room/15-07-2024-who-develops-guidance-to-improve-telemedicine-services>

Citirajte kot/Cite as:

Rašić, J., & Zajc, A. (2026). Telezdravstvene storitve in njihova uporaba na področju duševnega zdravja: pregled literature. *Obzornik zdravstvene nege*, 60(Suppl. 1), 157–170. <https://doi.org/10.14528/snr.2026.60.Suppl.1.3335>